

NAFAS OLISH ORGANLARI KASALLIKLARI VA ULARNING OLDINI OLISH

Ahmadjon Bo'taev

*Xo'jaobod Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi
Anatomiya patologiya va fiziologiya fani o'qituvchisi*

Nafas olish organlari kasalliklari juda yuqori. Hayotida kamida bir marta yo'tal, burun oqishi va tomoq og'rig'i kabi muammolarga duch kelmagan odam bo'lmasa kerak. Bunday patologiyalar mustaqil bo'lishi yoki boshqa kasalliklar, xususan, yuqumli kasalliklar fonida rivojlanishi mumkin.

Tibbiyotning pulmonologiya deb ataladigan butun bir tarmog'i mavjud bo'lib, u nafas olish tizimining faoliyatini va ularning patologiyalarini o'rganadi. Shu bilan birga, pulmonolog traxeya, o'pka, bronxlar, plevra, halqum, diafragma, yaqin atrofdagi limfa tugunlari, asab to'plamlari, bu organlarni oziqlantiradigan tomirlar kasalliklarini davolash va oldini olish bilan shug'ullanadi.

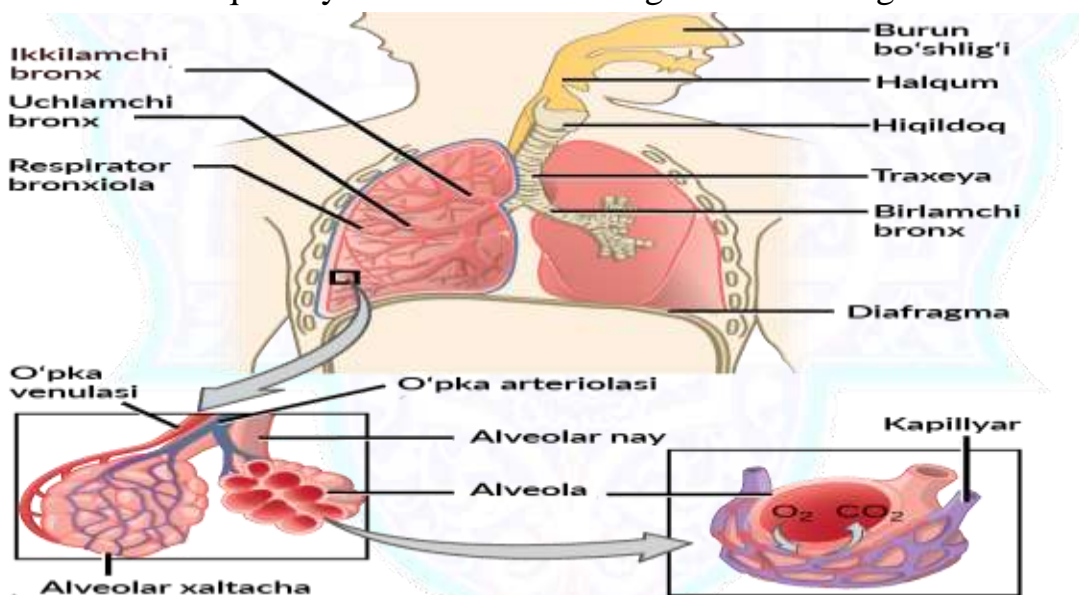
Yuqorida aytib o'tilganidek, nafas olish kasalliklari juda xilma-xildir va zamonaviy tibbiyotda patologik jarayonlarning quyidagi turlari ajratiladi:

- surunkali obstruktiv o'pka kasalligi (bu guruhga o'pka gipertenziyasi, amfizem, pnevmoskleroz, bronxitning surunkali shakllari, bronxial astma, surunkali pnevmoniya kiradi);
- gangrena yoki o'pka xo'ppozi kabi halokatli kasalliklar;
- plevra bo'shlig'ining shikastlanishi (gemotoraks, spontan pnevmotoraks, pleuritning turli shakllari);
- ko'krak jarohatlari;
- plevra va o'pkaning yaxshi xulqli o'smalari, saraton, malign neoplazmalarning ko'rinishi;
- o'tkir respiratorli yallig'lanish kasalliklari (pnevmoniya, bronxit, traxeit);
- o'tkir nafas etishmovchiligi va uning rivojlanishiga olib keladigan holatlar (o'pkaning shok sindromi, astmatik holat, tromboemboliya);
- o'pkaga ham ta'sir qiluvchi tizimli patologiyalar, xususan, sarkoidoz, fibroz alveolit, kistoz);
- tug'ma va orttirilgan nuqsonlartraxeya, o'pka, bronxlar.

Albatta, bunday kasalliklar uchun boshqa ko'plab tasniflash sxemalari mavjud.

Kasallik rivojlanishining sabablari

Nafas olish organlari kasalliklarining sabablari juda boshqacha bo'lishi mumkin. Ko'pgina hollarda yallig'lanish jarayoni bakterial infektsiyaning faollashishi bilan bog'liq. Turli mikroorganizmlar patogen sifatida harakat qilishi mumkin, jumladan pnevmokokklar, sil mikobakteriyalari, xlamidiya, Haemophilus influenzae. Viruslar keltirib chiqaradigan nafas yo'llari kasalliklari ham kam uchraydi - gripp viruslari, shamollash va boshqalar ayrim nafas a'zolarining shikastlanishiga olib keladi.

Viruslar keltirib chiqaradigan respirator kasalliklar

Ta'kidlash joizki, ba'zida ma'lum patologiyalarning paydo bo'lishi shartli patogen mikrofloraning, xususan, streptokokklar, stafilokokklar va boshqalarning faollashishi bilan bog'liq. Bunda immunitet tizimi juda katta rol o'ynaydi.

Aytgancha, infeksiya nafas olish yo'llari kasalliklarini keltirib chiqaradigan yagona omil emas. Bu holda biologiya ancha murakkab. Misol uchun, allergik kelib chiqishining o'nlab patologiyalari mavjud. Bugungi kunga kelib allergenlarning bir nechta asosiy guruhlari mavjud:

- uy, masalan, teri zarralari, chang va boshqalar;
- dorivor (allergik reaksiyalar ko'pincha u yoki bu dori-darmonlarni qabul qilishda rivojlanadi; ko'pincha antibiotiklar, fermentlar bilan davolash bunday jarohatlarga olib keladi);
- oziq-ovqat allergenlari (sitrus, kakao, sut, asal);
- ko'pincha allergik reaksiyalar o'simlik gulchaglari bilan aloqa qilgandan keyin paydo bo'ladi;
- hayvonlardan kelib chiqadigan allergenlarga ta'sir qilish (jun, epidermis zarralari, hayot davomida ajralib chiqadigan oqsillar);
- xamirturushlar va mog'orlar nafas olish reaksiyalarini keltirib chiqaradigan moddalarni ham chiqaradi;
- allergiya kimyoviy moddalar, kosmetika, maishiy tozalash/yuvish vositalari va hokazolardan foydalanish bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Ta'kidlash joizki, bemorlarda ichki kasalliklarni rivojlanish ehtimolini oshiradigan ba'zi xavf omillari mavjud. Nafas olish tizimi immunitet bilan himoyalanganda yaxshi ishlaydi. Immunitet tizimining har qanday zaiflashishi patologiyani rivojlanish xavfini oshiradi. Salbiy omillar ro'yxatiga quyidagilar kiradi:

- chekish, spirtli ichimliklarni suiiste'mol qilish va boshqa yomon odatlar;
- ekologiyasi yomon hududda yashash;
- noqulay iqlim sharoitlari (namligi yuqori, atmosfera bosimining o'zgarishi, past haroratli hududlarda yashash);
- tanada surunkali yallig'lanish o'choqlarining mavjudligi;
- kasbiy xavflar (potensial xavfli kimyoviy moddalar bilan ishlash).

Nafas olish kasalliklari: umumiy simptomlar haqida qisqacha

Qaysi belgilarga e'tibor berishim kerak? Darhaqiqat, nafas olish tizimining kasalliklari turli alomatlar bilan birga keladi. Klinik ko'rinishning bir nechta umumiy xususiyatlari mavjud.

- Nafas qisilishi. Bu nafas olish tizimi kasalliklarining eng erta va eng xarakterli belgilaridan biridir. Ba'zi bemorlar nafas olishda qiyinchiliklarga duch kelishadi jismoniy faoliyat davomida yuzaga keladi, qolganlari esa dam olishda mavjud. Xuddi shunday alomat pnevmoniya, bronxit, traxeit bilan kechadi.
- Og'riq. Ko'pgina bemorlar ko'krak qafasidagi noqulaylik va og'riqdan shikoyat qiladilar, masalan, yo'talish paytida paydo bo'lishi mumkin.

- Ytal. Nafas olish organlarining kasalligini topish qiyin, u yoki bu yo'tal bilan bog'liq bo'lmaydi. Bunday refleksli harakat balg'am chiqishi yoki quruq, bo'g'uvchi bo'lishi mumkin.
- Gemoptizi ko'pincha pnevmoniya, sil va o'pka saratoni kabi kasalliklarga hamroh bo'ladigan alomatdir. Balg'amda qon aralashmalari bo'lsa, bu xavfli buzilishni ko'rsatadi - darhol shifokor bilan maslahatlashing.
- Mastlik. Agar biz yallig'lanish va yuqumli kasalliklar haqida gapiradigan bo'lsak, unda bemorlar, albatta, tananing umumiy intoksikatsiyasi belgilari bilan bezovtalanadi. Tana haroratining ko'tarilishi, mushaklarning og'rig'i, zaiflik, charchoq, asabiylashish kuzatiladi.
- O'pkaning surunkali obstruktiv kasalligi allergik bo'lmagan yallig'lanish bilan bog'liq. Bronxlar lümeni torayadi, bu esa tana to'qimalarida gaz almashinuvining surunkali buzilishiga olib keladi.
- Respirator distress sindromi o'pkaning shikastlanishi bilan bog'liq bo'lgan o'tkir nafas etishmovchiligining rivojlanishi bilan tavsiflanadi. Bu o'pka shishi, ko'krak qafasidagi og'riqlar, yo'tal, yiringli balg'am bilan birga keladigan xavfli holat.
- O'pka emboliyasi tomirning tromb bilan tiqilib qolishi bilan kechadi. Bu xavfli holat bo'lib, agar davolanmasa, bemor o'limiga olib kelishi mumkin.
- Plevrit - bu o'pkani qoplaydigan plevra pardasining yallig'lanishi bilan kechadigan kasallik. Patologiya ekssudat paydo bo'lishi va uning plevra varaqlari orasida to'planishi bilan birga bo'lishi mumkin.

Birlamchi diagnostika

Nafas olish a'zolari kasalliklari xilma-xil, shuning uchun diagnostika jarayonida turli muolajalar o'tkaziladi.

- Qoidaga ko'ra, shifokor birinchi navbatda anamnez oladi, simptomlar haqida ma'lumot to'playdi.
- Auskultatsiya mutaxassisga o'pkada o'ziga xos bo'lmagan xirillashlarni eshitish imkonini beradi.
- Perkussiya (perkussiya) - o'pka chegaralarini aniqlash va qanchaligini aniqlash uchun amalga oshiriladigan protseduralarning ovozi pasaytirdi.
- Umumiy tekshiruv o'tkazilmoqda (masalan, tomoq tekshiruvi).
- Bemor tahlil qilish uchun qon beradi - bunday tekshiruv organizmda yallig'lanish jarayoni mavjudligini aniqlash imkonini beradi.
- Test uchun balg'am namunalari olinadi, so'ngra antipiretik hujayralar tekshiriladi. Bakteriologik ekish ham o'tkaziladi, bu kasallikning qo'zg'atuvchisini ajratish va dori vositalarining samaradorligini baholash imkonini beradi.

Konservativ davolash usullari

Nafas olish tizimining kasalliklari va kasalliklari

Bolalar va kattalardagi nafas olish kasalliklari juda keng tarqalgan. Har bir patologiyaning o'ziga xos sabablari va o'ziga xos belgilari mavjud. Shuning uchun terapiya qarab tanlanadikasallikning kelib chiqishi va xususiyatlari, bemorning umumiy holati va yoshi. Davolash rejimi quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- antitoksik dorilar (masalan, Polivinol, Neokompensan);
- Og'riq va shishishni engillashtiradigan, yallig'lanish jarayonining keyingi rivojlanishini to'xtatuvchi yallig'lanishga qarshi dorilar (Ibuprofen, Nurofen, Paratsetamol, Reopirin, Hidrokortizon);
- antibiotiklar (odatda keng spektrli);
- viruslar keltirib chiqaradigan respirator kasalliklar antiviral va immunomodulyatsion dorilarni (Amizon) qo'llashni talab qiladi;
- ekspektorantlar o'pkadan shilimshiqni tozalashga yordam beradi;
- antigistaminlar spazm va shishishni bartaraf etishga yordam beradi, allergik reaksiyalarning keyingi rivojlanishini bloklaydi;
- og'riq qoldiruvchi va antipiretiklar simptomlarni yo'qotishga yordam beradi («Analgin», «Aspirin»);
- bronxodilatator dorilar (Eufilin samarali hisoblanadi);
- antitussivlar bo'g'uvchi yo'talda yordam beradi (Codeine, Amezil);
- nafas olish stimulyatorlari ba'zan ishlatiladi.

Nafas olish kasalliklarining oldini olish

Nafas olish kasalliklarining oldini olish

Bunday patologiyalar juda tez-tez uchraydi - ular yoshi va jinsidan qat'i nazar, odamlarga duch kelishadi. Shuning uchun nafas olish kasalliklari va ularning oldini olish haqida savollar juda muhimdir. Qoidalar aslida juda oddiy va ularni "sog'lom turmush tarzi" atamasi ostida birlashtirish mumkin.

- Profilaktika choralari birinchi navbatda immunitetni mustahkamlash bilan bog'liq. Mutaxassislar sog'lom bo'lishni, sport bilan shug'ullanishni, ochiq havoda etarli vaqt o'tkazishni, tanani pichoqlashni, ochiq havoda mashg'ulotlarga ustunlik berishni tavsiya qiladi.
- Nafas olish tizimi kasalliklarining oldini olish, albatta, ovqatlanishni tuzatishni o'z ichiga oladi. Ratsionda asal, sarimsoq, piyoz, limon sharbati, dengiz shimoli, zanjabil kabi o'simlik ovqatlari bo'lishi kerak. Bunday oziq-ovqat juda ko'p miqdordagi vitaminlarni o'z ichiga oladi, antibakterial va yallig'lanishga qarshi xususiyatlarga ega va immunitet tizimining ishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, menyuni muvozanatli qilish, yangi meva va sabzavotlarni o'z ichiga olishi, ortiqcha ovqatlanmaslik kerak.
- Immunitetni kuchaytirish uchun vaqti-vaqti bilan vitaminlar, immunomodulyatorlar, ba'zi o'simlik preparatlari, masalan, echinasya damlamasi.

- Yomon odatlardan, xususan chekishdan voz keching, chunki bu nafas olish tizimining turli kasalliklarini rivojlanish xavfini sezilarli darajada oshiradi.
- Hipotermiya va qizib ketishdan qochish kerak, chunki bu ma'lum patologiyalarni rivojlanish ehtimolini oshiradi. Ob-havoga mos kiyinish, yoz va bahorda ortiqcha o'ramaslik, qishda esa issiq kiyim kiyish muhim.
- Doimiy nafas olish mashqlari nafas olish tizimining holatiga ijobiy ta'sir qiladi.
- Stressdan qochish kerak, chunki har qanday hissiy haddan tashqari kuchlanish ma'lum gormonlar darajasiga ta'sir qiladi, bu esa o'z navbatida immunitet tizimining faolligini kamaytirishi mumkin.

Kasallikning rivojlanishiga sabab bo'ladigan ko'plab omillar mavjud. Tashqi va ichki muhitning salbiy ta'siridan qochish orqali nafas olish yo'llari kasalliklarining oldini olish mumkin. Va, albatta, birinchi alomatlar paydo bo'lganda, mutaxassisga murojaat qilishingiz kerak. Bu kasalliklarni erta davolasa, davolash ancha osonlashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Baxodirov F.N Odam anatomiyasi .Toshkent.2006 yil
2. Sagatov T.A., Mirsharapov .M.U. Odam anatomiyasi. Darslik.Toshkent .2011yil
3. Сапин М.Р. Анатомия человека. Учебник в 2 томах . Москва .2018 год.
4. Axmedov N.K. «Normal va patologik anatomiya bilan fiziologiya». Toshkent, Ibn Sino nomidagi nashriyot, 2004 yil.
5. A.G' Ahmedov, G.X. Ziyamutdinova Anatomiya , fiziologiya va patologiya Toshkent, G'afur G'ulom nomidagi nashriyot 2017 yil
6. Abdullaxodjaeva. M.S.«Odam patologiyasi asoslari». I, II jild. Toshkent, Meditsina, 1998 yil.
7. Rajabov A.J., Bobojonova Sh. “Fiziologiya, anatomiya asoslari bilan” fanidan o'quv - uslubiy qo'llanma “EMERALD GRUP” MChJ. Toshkent - 2016 yil.
8. Bobojonova Sh. , Mirtursunova S.Z “Fiziologiya, anatomiya asoslari bilan” fanidan o'quv - uslubiy qo'llanma “EMERALD GRUP” MChJ. Toshkent - 2015 yil.
9. Musaev X.N., Mirtursunova S.Z., Salibaeva S.A., Hakimova M.S., Rajabov A.“Fiziologiya, anatomiya asoslari bilan” fanidan o'quv uslubiy qo'llanma “KOLORIT GRUP” XK. Toshkent 2008 yil.
- 10.10. Косицкий . Г.И Физиология человека .Москва, издательство “Медицина”, 1987 год.
- 11.D.A. Mamatkulov. Odam anatomiyasi, fiziologiyasi, antropologiyasi. Toshkent. 2013 yil .
- 12.E.K.Qodirov Odam anatomiyasi.Toshkent. 2016 yil
- 13.Abdumajidov A.A., Axmedov A.G. Nafas tizimi a'zolarining anatomo -fiziologik xususiyatlari.O'quv uslubiy qo'llanma.Toshkent .2001 yil.
- 14.Baxodirov F.N., Olimxo'jaev F.X.Elektron multimedia darsligi «Anatomiya, fiziologiya va patologiya» TTA, “Odam anatomiyasi va OJTA” kafedresi. 2005yil.